

Pragmatická ekvivalencia v ukrajinskom preklade slovenského Zákona o štátnom občianstve

Jarmila Kredátusová, Filozofická fakulta PU, jakred@unipo.sk

Kľúčové slová: adekvátnosť, ekvivalencia, pragmatická ekvivalencia

Keywords: adequacy, equivalence, pragmatic equivalence

V teórii prekladu je známe, že pojmu ekvivalentnosť predchádzal pojem adekvátnosť. V ruskej a ukrajinskej teórii prekladu zaviedol tento pojem A. A. Smirnov (1934). Ešte aj v 60. rokoch používal tento termín významný teoretik moskovskej školy L.S. Barchudarov (1969), ktorý tvrdil, že preklad jazykovej jednotky závisí od úrovne, do ktorej prekladaná jednotka patrí. Pod pojmom adekvátny preklad chápal preklad dokonalý, úplný, najvyšší stupeň rekonštrukcie, zobrazenia jazykových jednotiek na všetkých úrovniach.

Pojem ekvivalentný preklad zaviedli v 50. rokoch francúzski lingvisti ako J.- P. Vinay a J. Darbelnet. Ekvivalent chápali ako „veľmi blízky zodpovedajúci prvok prekladanej jednotke“. S pojmom ekvivalent pracoval aj J. C. Catford (Oxford) v 60. rokoch.

V 70. rokoch bol v Montreale zavedený pojem formálnej a dynamickej ekvivalencie (E. Nide). V tých istých rokoch prijali pojem ekvivalentný preklad moskovskí teoretici ako V. Komissarov a Ja. I. Recker. Treba však pripomenúť, že ho používali súčasne s pojmom adekvátny preklad, čo v ich ponímaní značilo „úplný, presný, rovnocenný“.

V Moskve v 80. rokoch A.V. Fiodorov používa termín adekvátny preklad paralelne s pojmom plnovýznamový preklad (1983). A.D. Švejcer vo svojej práci (1988) predstavuje pojem „funkčný invariant“, ktorý, ako tvrdí, účinkuje iba na úrovni sémantickej a pragmatickej.

V Heidelbergu v roku 1983 nemecký teoretik W. Koller predstavuje vo svojej práci *Einführung in die Übersetzungswissenschaft* 11 typov ekvivalencie: 1. obsahovú, 2. stylistickú, 3. formálnu, 4. funkčnú, 5. textovú, 6. komunikatívnu, 7. konotatívnu, 8. denotatívnu, 9. pragmatickú, 10. ekvivalenciu efektivity, 11. textovo-normatívnu ekvivalenciu.

Pragmatickú ekvivalenciu možno podľa neho chápať ako zameriavanie sa na čitateľa cieľového textu. Text sa analyzuje z hľadiska prijímateľa a podľa toho sa stanovuje stratégia prekladu. Prekladateľ si takúto stratégiu formuluje racionálne alebo spontánne pri každom preklade.

Zákon o štátnom občianstve, ktorí sme mali preložiť, obsahoval pomerne dosť názvov inštitúcií, štátnych orgánov, dokumentov a listín, názvov zákonov. Tieto názvy v prekladoch používaných na Slovensku majú zaužívaný (prijatý) ekvivalent, ktorý nie je rovnaký ako výraz pre pomenovanie toho istého na území Ukrajiny. Toto je veľmi dôležitý poznatok. Práve preto pri prekladaní takýchto textov musí prekladateľ zohľadňovať fakt, na akého prijímateľa (čitateľa) sa text cieľového jazyka vzťahuje a podľa toho sa rozhoduje, ktorému ekvivalentu dá prednosť.

V nasledujúcej tabuľke ponúkame zoznam názvov, s ktorými sme sa stretli pri prekladaní spomenutého zákona do ukrajinčiny. Tabuľka obsahuje 3 stĺpce. V prvom je uvedený názov vo východiskovom jazyku, ktorý bolo treba preložiť do ukrajinského jazyka. V druhom stĺpci je uvedený prijatý ekvivalent v ukrajinčine, používaný na území Slovenska. V treťom stĺpci je uvedené zaužívané pomenovanie pre rovnakú „reáliu“ na území Ukrajiny.

Názov inštitúcie, dokumentu, zákona	Prijatý ukrajinský ekvivalent na území Slovenska	Prijatý ukrajinský ekvivalent na území Ukrajiny
Fond národného majetku SR	Фонд національного майна СР	Фонд державного майна
Ministerstvo kultúry SR	Міністерство культури СР	Міністерство культури та туризму України
Ministerstvo školstva SR	Міністерство освіти/шкільництва СР	Міністерство освіти і науки України
Ministerstvo poľnohospodárstva SR	Міністерство сільського господарства СР	Міністерство аграрної політики України
Ministerstvo životného prostredia SR	Міністерство довкілля/Міністерство охорони навколишнього природного середовища СР	Міністерство охорони навколишнього природного середовища України
Obchodný register	Комерційний реєстр	Єдиний реєстр юридичних осіб і фізичних осіб - підприємців
stredná odborná škola	середня професійно-технічна школа	технікум
Trestný zákon	Кримінальний закон	Кримінальний кодекс
úrad práce	центр зайнятості/ неоф. біржа праці	Державна служба зайнятості
vyššia odborná škola	вища професійна школа	Коледж, технікум, училище
Zákon o rodine	Сімейний закон	Сімейний кодекс України
základná škola	початкова школа (1. stupeň) основна школа (2. stupeň)	середній загальноосвітній заклад I-II
občiansky preukaz	паспорт громадянина	внутрішній паспорт
výťah z Registra trestov	витяг з Реєстру покарань/судимостей	довідка про несудимість
odpis z registra trestov	копія з Реєстру покарань/судимостей	0

Slovenský text zákona bol prekladaný pre potreby Ukrajincov, ktorí chcú nadobudnúť slovenské štátne občianstvo. Budú sa teda pri jeho vybavovaní pohybovať na slovenskom území a budú prichádzať do styku so slovenskými názvami dokumentov a listín, inštitúcií, štátnych orgánov a zákonov. Preto sme v preklade uvádzali tieto pomenovania po ukrajinsky, ale v podobe, aká je zaužívaná na Slovensku. Ide teda o viac-menej priame ekvivalenty (stĺpec 2), ktoré sme uprednostnili pred funkčnými ekvivalentmi (stĺpec 3).

Záver. Prekladateľ nemá niekedy na výber žiaden ekvivalent (ak ide o bezekvivalentnú lexiku) alebo má na výber odrazu viac možností. Je na ňom, akú stratégiu si zvolí, ale musí ju niečím konkrétnym podložiť. V našom prípade zohrala pragmatická ekvivalencia pomerne dôležitú úlohu a v súlade s ňou sa riešenia prekladateľa ukázali ako správne a jediné možné.

Literatúra

BARCHUDAROV, L.S. Urovni jazykovej ijerarchiji i perevod. Tetradí perevodčika. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija, 1969.

FIODOROV, A.V. Osnovy obščej teoriji perevoda. Moskva: Vysšaja škola, 1983.

KOLLER, W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. Heidelberg, 1983.

KOMISSAROV, V.N. Lingvistika perevoda. Moskva: Nauka, 1980.

KORUNEČJ, I.V. Vstup do perekladoznavstva. Vinnycja: Nova Knyha, 2008.

MYRONOVA, H. – GAZDOŠOVÁ, O. Česko-ukrajinský právnický slovník. Brno: Masarykova univerzita, 2009.

RECKER, Ja. I. Teorija perevoda i perevodčeskaja praktika. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija, 1974.

ŠVEJCER, A.D. Teorija perevoda: status, problema, aspekty. Moskva: Nauka, 1988.

Zákon o štátnom občianstve Slovenskej republiky. Zbierka zákonov č. 502/2007. Dostupné na internete:

<http://www.zbierka.sk/zz/predpisy/default.aspx?PredpisID=207775&FileName=zz07-00502-0207775&Rocnik=2007>

Abstract

In the text the attention is paid to the pragmatic equivalence, which was taken into consideration (accepted as the essential component) when choosing the appropriate equivalent for such terms, as the names of documents and legal papers, institutions, state authorities and codes in the Slovak Act on Citizenship.